

Ефективність октреотида в ліченні хронічного панкреатиту

В статті представлені дані про ефективність октреотида (аналога соматостатину) на панкреатичну секрецію, в частності про його положительне дієвість та ефективність у пацієнтів з хронічним панкреатитом.

Ключові слова: хронічний панкреатит, соматостатин, болевий синдром, октреотид.

Одною з найбільш складних задач в ліченні хронічного панкреатиту (ХП) є купірівание болевого синдрому. Много-компонентний механізм розвитку болі при данному захворюванні потребує комплексного підходу до лікування. Інтенсивний болевий синдром, стойкість його до лікування, нередко приводять до потері трудоспособності пацієнта, поєднані з патогенезом ХП.

Вплив соматостатину на панкреатичну секрецію

Соматостатин – регуляторний гормон, який представляє собою циклический поліпептид, що існує в організмі людини в двох формах: одна, состояча з 14 амінокислот, а друга – з 28 [1].

Клетки, які продуцирують соматостатин-14, присутні в тканинах більшості органів та систем (Ben-Shlomo A. et al., 2010), тоді як соматостатин-28 в основному виробляється епітеліальними клетками слизистої оболочки желудочно-кишкового тракту (Van Op den Bosch J. et al., 2009). Цей гормон впливає на багато функцій організму: наприклад, він подавляє болю, інгібуючи ви作风ождення гормонів гіпоталамуса та гормонів Т3/Т4 в щитовидній залозі. Взаємосв'язь між соматостатином та секреторною функцією піджелудочкої залози була продемонстрована в багатьох дослідженнях. Соматостатин уменьшує экспресію генів інсулуїну, глюкагона та панкреатичного поліпептиду (PP). Це викликає зниження секреції гормонів піджелудочкої залози та інгібує ви作风ождення бікарбоната та піщеварительних ферментів з ендокринної часті піджелудочкої залози (Pinter E. et al., 2006).

Синтетичним аналогом соматостатину є октреотид (Октреотид-МБ). Препарат обладає схожими з соматостатином фармакологічними ефектами, але з довготривалістю дії.

Ефективність октреотида в ліченні хронічного панкреатиту

ХП – захворювання, яке проявляється болевим синдромом та недостаточністю піджелудочкої залози [2, 3]. Захворювання виникає з частотою 27,4 на 100 тис. людей.

В дослідженнях продемонстровано зниження кількості секреціюючих соматостатин δ-клеток та PP-клеток, а також їх розташування в островках та паренхімі піджелудочкої залози у курящих пацієнтів з ХП в порівнянні з некурящих пацієнтами та здоровими людьми [3].

Основною причиною (70–90%) ХП в західних країнах є злоупотреблення алкоголем. Другою найбільш поширеною формою ХП (25%) є ідиопатичний панкреатит, який виникає у пацієнтів без видимих факторів ризику. Численність цієї групи неуклонно знижується, а осведомленість про генетичні фактори ризику підвищується (Keller J. et al., 2009).

В дослідженнях встановлено, що ХП асоціюється з злоупотребленням алкоголем, коли пацієнт употребляє більше 40 г алкоголю в день протягом більше 5 років. Случаї, які не можуть бути класифіковані в згідності з вищеуказаними критеріями чи генетичною предрасположеністю, відносяться до ідиопатичного ХП (Sliwinska-Mosson M. et al., 2018).

Також дослідження показали, що куріння сигарет може грати важливу роль в розвитку ендокринних порушень

при прогресуванні ХП. Так, у пацієнтів з ХП, які курят, порівняно з некурящими, наряду з збільшенням кількості соматостатин- та PP-продукуючих клеток, відзначено зміну їх пространственного розподілення. Клетки, які продуцирують соматостатин (δ-клетки), в піджелудочній залозі здорових людей розташовані в основному по периферії островків (рисунок).

У пацієнтів з ХП δ-клетки розташовані по всій площині островків та між фоллікулярними клетками в ендокринній часті піджелудочкої залози. У здорових людей клетки, які продуцирують PP, можуть бути виявлені в островках головки та хвоста піджелудочкої залози. У некурящих пацієнтів з ХП вони також можуть бути виявлені в тілі піджелудочкої залози та між фоллікулярними клетками, тоді як у курящих – в островках по всій площині залози (головка, тіло, хвост) та між фоллікулярними клетками. Согласно даним досліджень, в піджелудочній залозі курильщиків з ХП набувається збільшення кількості PP-продукуючих клеток у 3 рази більше, ніж у здорових людей, та приблизно в 2 рази більше, ніж у некурящих пацієнтів з ХП. Наибільше їх кількість було виявлено в головці піджелудочкої залози, тоді як у здорових людей та некурящих пацієнтів з ХП більше всіх їх було виявлено в хвості. Також у курильщиків було виявлено зменшення кількості α- та β-клеток. Крім того, у цих пацієнтів ризик кальцифікації піджелудочкої залози був на 20% вищий порівняно з некурящих пацієнтами [3].

Преобладаючим симптомом ХП є іррадіююча в спину острая або тупа боль в епігастральній області, яка може несподівано зменшуватися при наклоні вперед. Болевий синдром часто супроводжується тошнотою та рвотою. Чувствительність в верхній часті живота також є звичайним явищем. Из-за болі пацієнти часто отказуються від їжі, що приводить до значительного зниження ваги, особливо якщо у болячого набувається стеаторея. У третини пацієнтів розвивається клиника явного сахарного діабету, яка часто є легкою ступені тяжести [4].

ХП – процес, пов’язаний з ізбыточною експресією фібробластів та факторів росту, підвищеною експресією інтерлейкіну-8 та нарушеннями в гомеостазі холецистокініна. Сочетання цих факторів в кінцевому результаті може привести до необратимого пошкодження органів. Применение октреотида було досліджене при лікуванні ХП. Як аналог соматостатину, він інгібуює секрецію піджелудочкої залози холецистокініна та, як наслідок, значально знижує його рівень. Первоначально було проведено багато короткосрочних досліджень, посвячені використанню цього препарату. В метааналізі Gupta V., Toskes P.R. (2005) представлені результати багатоцентрового пілотного дослідження, який досліджував різні режими дозування октреотида. Дослідники пришли до висновку, що введення 200 мкг октреотида підкожно 3 рази в день було більш ефективним, ніж плацебо. Також при використанні цього препарату було виявлено значительне зниження інтенсивності болевого синдрому, який стабільний відносно інших форм терапії, у багатьох пацієнтів з тяжким течієм ХП.

Дослідження впливу інгібування секреції піджелудочкої залози октреотидом на болевий синдром було проведено в двох дослідженнях. Перше не показало значительного зниження інтенсивності болі після тривалого лікування октреотидом. Друге дослідження, в якому октреотид використовувався впродовж трьох тижнів, продемонструвало значительне зниження болевого синдрому порівняно з плацебо.

Ефективність октреотида (Октреотид-МБ) в ліченні ХП обумовлена цілім рядом його властивостей, а саме:

- інгібуючи ендокринну функцію піджелудочкої залози – інсутин, глюкагон, PP;

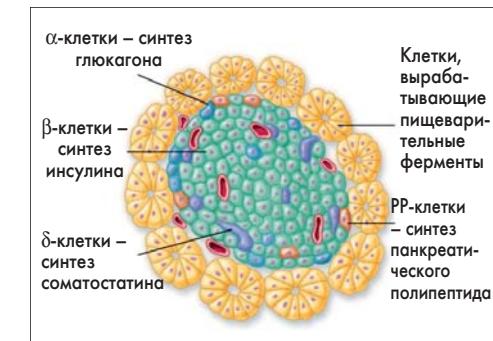

Рис. Структура островков Лангерганса піджелудочкої залози

- інгібуючи ендокринну функцію піджелудочкої залози – амілаза, трипсин, липаза;
- інгібуючи секрецію жовчної кислоти (активованим пентагастрином);
- уменьшує мезентеріальний кровоток;
- знижує внутрішньопротокове тискування;
- модулює проліферацию клеток;
- активує імунну систему, впливає на проліферацию лімфоїдних клеток та ображеніє имуноглобулінів та цитокінів;
- уменьшує секрецію ендогенної жижки в тощі та підвидженні кишках;
- інгібуючи не тільки секрецію, але і рост мінливих типів нейроендокринних опухолей.

Крім того, доказано, що октреотид може бути корисним при лікуванні псевдокіст – найбільш поширеної осложнення ХП [5]. В дослідженнях з участю семи пацієнтів з ХП, у яких розвинувся псевдокіст піджелудочкої залози, було назначено октреотид в дозі 300 мкг в день впродовж двох тижнів. Четверо з семи пацієнтів відповіли на лікування немедленно, а середній розмір псевдокіста зменшився на 42%. Також у них було виявлено облегчення болевого синдрому. Другі дослідження проводилися при участі пацієнтів з інфікованими псевдокістами піджелудочкої залози. Після тижня лікування октреотидом в дозі 300 мкг в сутки розмір кисти зменшився в середньому з 8 до 1 см, а суточний об'єм отделяємої по дренажам – з 200 до 30 мл. Предполагається, що поражена піджелудочкова залоза реагує на соматостатин в меншій ступені. Однак позитивні результати лікування октреотидом у пацієнтів з ХП вказують на те, що використання інгібуючих секрецію речовин може стати основною концепцією лікування у цій групі пацієнтів [5, 6].

Таким чином, використання октреотида в ліченні ХП сприяє зменшенню вираженості його клінічних проявів. Октреотид значно спрощує болевий синдром, стабільний відносно інших форм терапії, у пацієнтів з тяжким течієм ХП. Він також показав себе ефективним в ліченні псевдокіст піджелудочкої залози. Слідово, інгібуюче дією октреотида можна розглядати як новий підхід до лікування пацієнтів з ХП.

Література

- Liu Y., Lu D., Zhang Y., Li S., Liu X., Lin H. The evolution of somatostatin in vertebrates. Gene 2010; 463:21-8.
- Sebastiano P.D., di Mola F.F., Bockman D.E., Friess H., Büchler M.W. Chronic pancreatitis: the perspective of pain generation by neuroimmune interaction. Gut 2003; 52:907-11.
- Sliwinska-Mosson M., Milnerowicz H., Milnerowicz S., Nowak M., Rabczynski J. Immunohistochemical localization of somatostatin and pancreatic polypeptide in smokers with chronic pancreatitis. Acta Histochem 2012; 114:495-502.
- Bornman P.C., Buckingham I.J. ABC of diseases of liver, pancreas, and biliary system: chronic pancreatitis. BMJ 2001; 322:660-3.
- Büchler M.W., Binder M., Friess H. Role of somatostatin and its analogues in the treatment of acute and chronic pancreatitis. Gut 1994; 35:15-9.
- Sliwinska-Mosson M. et al. The clinical significance of somatostatin in pancreatic diseases. Annals of Endocrinology 75 (2014) 232-240.

Подготовили **Марія Грицуля, Дмитрий Карасев, Елена Петренчук**

Sliwinska-Mosson M. et al. The clinical significance of somatostatin in pancreatic diseases. Annals of Endocrinology 75 (2014) 232-240.

Octreotide

ОКТРЕОТИД-МБ

Надійний контроль секреції

Синтетичний аналог соматостатина першого покоління, основна дія якого:

- ✓ пригнічує секрецію підшлункової залози, шлунка, печінки, тонкого кишківника;
- ✓ зменшує мезентеріальний кровотік;
- ✓ зменшує внутрішньопротоковий тиск;
- ✓ пригнічує моторику шлунка;
- ✓ інгібуючи як секрецію, так і зростання багатьох різних типів нейроендокринних пухлин.

Коротка інструкція для застосування препарату Октреотид-МБ. Склад: 1 мл розчину містить ацетат еквівалентно октреотиду 0,05 мг або 0,1 мг, або 0,5 мг. Фарм. група: Препарати гормонів для системного застосування. Гормони гіпофіза та гіпоталамічні гормони. Соматостатин. Соматостатин та аналоги. Октреотид. Код ATХ Н01С В02. Показання: Акромегалія. Полегшення симптомів, пов'язаних з ендокринними пухлинами травного тракту і підшлункової залози. Профілактика рецидивів кровотечі з варикозно розширеніми венами стравоходу у хворих на цироз печінки. Протилежання: Відома підвищена чутливість до октреотиду або інших компонентів препарату. Побічні реакції: Діарея, біль у животі, нудота, метеоризм, головний біль, холепітіз, періпрікемія, запор та ін. Повна інформація, у тому числі і можливі побічні реакції, міститься у інструкції по медичному застосуванню. Препаратор: Р.Л. № UA/14242/01/01 від 06.03.2015. Інформація призначена для фахівців охорони здоров'я та для розповсюдження під час спеціалізованих медичних заходів. Перед призначенням Октреотид-МБ, будь-ласка, ознайомтеся з повною інструкцією по його застосуванню.

Представництво «ДЕСПІНА ФАРМА ЛТД»: 03179, м. Київ, вул. Академіка Ефремова, буд. 19-А, оф. 3. Тел.: +38(044) 424 6540